

DISPUTATIO QUARTA,

QUA

ACTA

S. APOSTOLORVM
EX SCRIPTORIBUS ANTIQUIS,
SACRO-PROFANIS, MAXIME EX PA-
TRIBUS ECCLESIASTICIS ET AUCTORIBUS
CLASSICIS GRÆCO-ROMANIS
ILLUSTRATA,

JOAN. CASP. SANTOROCCUS,

Profess. Ordin, Antiquit, Græco-Romanarum,
& Padagogearcha,

P R Æ S E S,

ET

JOAN. CHRISTOPHORUS *Bramer*/

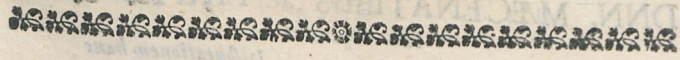
Haffo-Treyfanus,

R E S P O N D E N S.

Publicæ Dnn. Commilit. disquisitioni h. l. f.

ad diem 4. Febr. MDCCXIII.

subjiciunt.

MARBURGI CATTORUM,

Typis JOANNIS KURSNERI, Acad. Typogr.

VIRIS

Plurimum Reverendis Doctissimis,

DN. JO. BALTHASARO *Ruchenbecker/*
S. S. Theologiæ Doctori, & Ecclesiæ Treylanæ
Pastori Primario, ejusdemque, ut & Vicinæ Diceceseos Metro-
politano Vigilantissimo.

DN. GEORG. ECKHARDO *Clausen/*
Treysano Symmistæ Fidelissimo, Cognato suo Honoratissimo.

Nec non

VIRIS *Nobilissimis, Consultissimis, Spectatissimis,*
Literatissimis,

DN. NICOLAO *Bramer/*
Centurioni, Civitatis Treysæ, Vicinique districtus Prætori, Patri suo
Devenerando.

DN. ANDREÆ *Stephan/*
CONSULI laudatæ Civitatis Dignissimo.

Reliquisque

CONSULARIBUS ac SINGULIS OR-
DINIS SENATORII membris Meritissimis.

Denique

DN. ADAMO *Bramer/*
h. t. ejusd. Civitatis Actuario Præstantissimo, Fratri suo per dilecto,

DNN. MÆCENATIBUS ac FAUTORIBUS
suis Optumis

Disputationem hanc

D. D. D.

J. C. BRAMERUS, *Respondens.*

I. N. D. A:

DISPUTATIO QUARTA,

Qua

ACTA SANCT. APOSTOLORUM

Ex Scriptoribus antiq. Sacro-profanis, maximè ex Patribus
Ecclesiast. & Auctor. classicis Græco-Rom. illustrantur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Α. Ι.

VERS. II.

Versio vulgata Latina.

<p>Ἀρχὴ ὅς ἡμεῖς ἐντεταμένοι τοῖς Ἀποστόλοις, διὰ πνεύματος ἀγίου ὅς ἐξελέξατο, ἀνεληθῆναι.</p>	<p>Usque in diem, quâ præcipiebat Apostolis per Spiritum Sanctum; quos elegit, assumtus est.</p>
---	--

§. I.

Divisimus nuper hunc versum secundum in tria membra
(*vid. §. I. & II. Praemon. Disp. III.*) & in primo mem-
bro (*vid. §. I. ejusd. Disp.*) iterum trimembrem
subdivisionem notavimus. Cùm autem angustiores
chartæ fines, quibus eramus tunc temporis conclusi, impedirent,
quò minus omnia tria nobis proposita membra hujus versûs plenâ
manu pertractaremus, jam pergimus, ubi nuper substitimus.
vid. §. XI. pag. 16. ejusd. Disp. III. Antequam itaque devolvamur
ad Membrum II. & III. præmittendæ sunt II. & III. pars trimem-
bris illius subdivisionis in membro priori institutæ, (*vid. §. I.
Memb. I. pag. 5. Disp. III.*) cujus quidem secundâ pars de Ele-
ctione S. Apostolorum, tertia autem de Spiritu Sancto, per quem
Apostoli dicuntur electi, brevissimè differet.

A 2

§. II.

4
De Electio-
ne S. Apo-
stolorum.

§. II. Quantum ad Electionem S. Apostolorum, de hac loquitur S. Textus his verbis: *εἰς* (scil. ἁποστόλων) ἐξελέξατο. Verbum *ἐξελέξατο*, cujus Aor. I. Med. hic occurrit, usurpatur aliàs (*p*) de electione in numerum salvandorum. Hinc *ἐκλεξατοὶ* dicuntur illi, quos sibi Deus singulari quodam consilio in Christo elegit, nunquam repudiandos, sed certè in vitam æternam transferendos. Ast missa hac significatione *ἐξελέξατο τῶν Ἀποστόλων* nobis hoc in loco est: *elegit* scil. Christus eos, qui ad munus Apostolicum destinati divinæ gratiæ per ipsum (Christum nempe) collatæ præcones, (*q*) ὑπηρέτας Χριστοῦ & ἰκονοῦντες τοῦ εὐαγγελίου Θεοῦ esse deberent. Nec abs re: idè enim iidem hi Apostoli dicti (*r*) *πρότερον προεξαιρημένοι*, *restes à Deo præordinati seu prius electi & designati*. Cæterum vox *ἐκλεκτός* descendens à verbo *ἐκλέγομαι* dicitur (*s*) *de re vel persona egregia, præcipua, eximia, eccellente*. Unde (*t*) Servator mundi vocatur *ἀγαθὸς ἐκλεκτός καὶ ἰσχυρός*, i. e. *electus honoratus seu pretiosus lapis præ aliis electus, super quem gemmea (u) τῆς καρδίας, & τῆς ἀγάπης Ἱερουσαλὴμ* structura est ædificata. (*v*) Ipsi ergo tanquam unico fundamento innituntur (*vv*) duodecim fundamenta gemmea, scil. Apostoli.

De Spiritu
S. per quem
Apostoli
electi.

§. III. Notabiliter porro additur, hanc Apostolorum electionem factam esse per Spiritum S. SS. Trinitatis personam tertiam. v. §. I. Membr. I. num. III. pag. 5. Disputat. III. Consulamus (*x*) Chrysoftomum, quid is hunc ad locum moneat: *Ὁρᾶτε*, inquit, *πῶς ταπεινὸς ἐστὶ διαλέξεται καὶ ἄνω εἰς καὶ αὐτὸς καὶ ἐκλεξατοὶ λέγουσιν, ὅτι αὐτὸς ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια*, i. e. *Vides, ut adhuc* (sc. Lucas) *modicè de Christo loquitur, sicut & ipse de se ipso (y) loquebatur: Quod in Spiritu ejicio demonia*

§. IV.

(p) Epist. ad Ephes. Cap. 1. ψ. 4. & alibi. (q) Epist. ad Corinth. Cap. 4. 1. (r) Act. 10, 41. (s) H. Stephan. Theol. Græc. Ling. T. 2, in λέγω. p. 610. (t) 1. Petri 2. ψ. 4. (u) Apocal. Cap. 21, 10. (v) Eph. 2, 20. (vv) Apoc. 21, 19. & 20. (x) D. J. Chrysost., Homil. I. in Act. Apostol. Cap. 1, 2. (y) Matth. 12, 28.

§. IV. Superaddimus & nos; Lucam non solum modicè & modestè, sed & rectè hic sentire, quando electionem Apostolorum à Christo factam Spiritui Sancto simul attribuit: æquis enim ignorat, operationes divinas in SS. Trinitate esse communes? Nonne enim una personarum divinarum essentia atque dignitas, operatioque? Nonne similiter unus & indivisus totius Trinitatis cultus, sive nominetur *Pater*, sive *Filius*, sive *Spiritus S.* sive absolute *Deus*?

§. V. Hic præterea Spiritus, per quem Apostoli electi, dicitur *Αγιος* s. *Sanctus*. Audiatur iterum (2) Chrysostomus, quid is hæc de appellatione sentiat: Πνεύμα αγίων, scribit, τὸν ἡ ἀρχαία καὶ παλαιὰ κοινὴ ὁμοφωνία, ἢ ἐκστατικῶς ἐκείνη τὴ ἀγίῳ πνεύματι τὴν ὀνομασίαν, i. e. Spiritus S. est propria & prima appellatio, qua expressè & significanter declarat Spiritus Sancti naturam.

§. VI. Non autem duntaxat ab essentia, verum etiam ab officio & effectu hic Spiritus vocatur *Sanctus*, quippe qui causa & auctor *Sanctitatis* electos *sanctificet*. Ideo audit in S. literis (a) *Spiritus Sanctitatis*, in eisdem, adjicimusex (b) Chrysostomo, *χαρισματα ἐν χάριτι τῶν ἀγίων, ἢ ἐμοὶ ἢ ἐτέροις Χριστιανοῖς ἀγαθῶν*, i. e. quando precibus *Sanctorum*, aut *mibi*, aut *alii Christiano largitur Sanctitatem*. Plura de epitheto *Αγιος* vide, sis, apud (c) Gregorium Nazianzenum. Si ergo Apostoli dicuntur electi per *Spiritum S.* quis verabit, eos appellare (d) *Ministros Spiritus*? Faxit D. T. O.

M, ut nostri etiam *Ministri Novi Test.* sint idonei *Ministri*

Spiritus, non *literæ*! nam (e) *lucra occidit, Spiritus autem vivificas.*

A 3

II. MEM.

(2) D. 7. Chrysost. Homil. 72. T. VI. [a] Epist. ad Rom. Cap. 1, 4.
 [b] D. 7. Chrysost. Homil. 72. T. VI. [c] Greg. Nazianz. Orat. 23. p. 421. & 422. Item Homil. 36. p. 590. [d] 2; Epist. ad Corinth. 3, 6. [e] Ibidem.

De Præceptis Apostolis datis.

Hæc hæcenus de primo membro seu de electione Apostolorum: devolvimur jam ad secundum, in quo nobis de præceptis Apostolis datis agendum [vid. §. I. Disput. III. pag. 3. num. II.] De his verò præceptis ita S. Lucas scribit: ἐτελάμην & τοῖς Ἀποστόλοις, i. e. cum [scil. Christus] præcepta dedisset Apostolis.

§. II. Ἐτελάμην tum in sacris, tum in profanis auctoribus propriè exponitur, *mandatum impono, ut ab aliis perficiatur.* ex. gr. [f] τῷ θυρωρῷ ἐτελάτο, ἵνα γρηγορῇ, i. e. lanitori præcepit, [c, peregrè abiens,] *ut vigilarèt.* [g] Ἐτελάται τῷ τῶν πιστοτάτων ἐπιτῷ ἀγγελῷ Πλαυτιανῷ ἵκειν τὴν ταχίστην, i. e. præcipit s. *mandatum imponit* cuidam sibi fidissimo, nunciare Plautiano, ut veniat quam citissime.

§. III. Queritur igitur, quæ præcepta Christus Apostolis suis dederit &c. Notavit ea in genere [h] Matthæus: idè [z] Chrysofomus in hunc ψ. 2. Act. I. ita commentatus est: Τι δὲ ἐνετέλασθε; [scil. ἰ. Ἰησοῦς] Προσεδόντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα, ὅσα ἐτελάμην ὑμῖν. i. e. *Quid tandem præcepit scil. Jesus? Profecti omnes gentes discipulas facite, baptizantes eos in nomen Patris & Filii, & Spiritus S. docentes eos observare omnia, quæ præcepi vobis.*

§. IV. Hæc quidem in genere de præceptis Apostolis datis ex Chrysofomi sententiâ, videtur autem textus noster hic respicisse ad præceptum quoddam specialius brevi quoque ante ascensionem Jesu Christi in cælos tempore Apostolis injunctum, cujus, si accuratè animadverterimus, [k] Lucas meminit, dicens scil. Christum præcepisse Apostolis suis, ut in urbe Hierosolymorum commorarentur, donec ex alto virtute induerentur. Statim autem post

(f) *Evang. Marc. 13, 34.* (g) *Herod. L. 3. (h) Matth. Evang. Cap. 28, 19. & 20. (i) D. 7. Chrysof. Homil. I. in Acta Apostal. p. 2.*
(k) *Luc. Evang. 24, 49.*

ψ. 51. d. cap. 24. sequitur: ἀνεβήκατο εἰς τὸν ἕβρον. Unde liquet, Christum ἀνατεταμένον sive post *Præcepta*, ascendisse: Eo nimis sensu, quo moriturus vel aliquo abiturus ἀνατίλλεσθαι, cum aliis auctoribus, tum Hellenistis, dicitur: sicut de [I] Achitophelo legitur: ἀνετίλατο τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, i. e. *postrema familia præcepta dedit*, id quod vetus interpretes dixit; *dissoluit domum suam*. Quemadmodū verò valedicentium sermones accuratè notamus; sic ultima Salvatoris nostri *Præcepta* Græcis ἀνατεταμένα dicta & Apostolis promulgata studiosè observanda. Adde [m] Chrysostrum, qui participio ἐτεταμένον annectit has voces εἰς πνεύματι ἁγίῳ, dicens: εἰς πνεύματι ἁγίῳ ἐτεταμένον. Τυλίετι, πνευματικὰ ὡς εἰπῶν ἱμαθία, ἕδον ἀνδρώπινον. i. e. *per Spiritum S. precipiens, hoc est, spiritualia ad eos [scil. Apostolos] verba locutus, nihil autem humanum*. Conferatur quoque [n] Theophylactus. Tantum de membro secundo seu de PRÆCEPTIS Christi Apostolis datis.

III. MEMBRUM DISPUTATIONIS TERTIÆ.

§. I.

Am pergimus ad tertium membrum i. e. ad TEMPUS, quo Jesus Christus Apostolos suos elegit, iisque præcepta dedit. Hæc nempe monente Luca facta, ἀχει ἕτερος ἀνελήθη, per (o) Atticismum pro ἀχει ἕτερος ἐκεῖνος, ἢ ἀνελήθη, i. e. *ad eum usque diem, quo receptus est*.

§. II. His verbis ἀχει ἕτερος Lucas monente (p) Grotio videtur apertè respicere finem libri sui prioris Evangelici: Sic enim solent, (q) inquit, *Historiarum Scriptores posteriores cum prioribus*

(t) 2. Sam. XVII, 21. (m) D. J. Chrysostr. Homil. I. in Cap. I. Act. pag. 8. (n) Theophylact. apud Joach. Camerar. pag. 93. Commentar. in Novum fœdus. (o) Er. Schmid. not. & animadvers. in N. Test. Act. 1, 2. pag. 771. A. (p.) H. Grot. in N. Test. Bibl. Critic. Tom. 4. p. 212. Francof. edit. (q) Idem ibidem.

prioribus connectere. Id quod ibidem exemplis Auctorum Graecorum à Viro Docto demonstratur. Non itaque nimis absona [r] Ambrosii dicenda est sententia, qui stylum historicum ceu peculiarem Luca attribuit.

§. III. Nomen temporis adverbio ἀρχε (ex μέγε, ut vult Eust. Xen. Pæd. 5.) est ἡμέτε, Dies, quod vocabulum aliū ab ἡμεσθ, alii ab ἡμεπειν, alii ab ἀμα ἐμ ἡμεσα deducunt. ἡμέτε proprie denotat diem artificialem, seu spatium horarum ab orientis ad occidentis solis iubar. Idem apud [s] G. Nyssenum relatum legimus; ἔαν ἰσθλαί τις ἡμᾶς, ἢ ἡμέτεσ δὲ, τὸ ὑπὲρ γῆς εἶναι τὸν ἥλιον πάλαισ ἀποκεινόμεθα, καὶ μᾶλλον αὐτῆσ ὄρθρον καὶ ἑσπέρας ποιεῦμεθα. i. e. Si quis nos roget, quid sit DIES, solem esse super terram omnino respondēbimus, & mane & vesperam statuemus ejus esse mensuram. Quam variè alibi vocab. ἡμέτε exponatur, utraque Lexicographorum inculcat pagina.

§. IV. Hoc saltem sicco pede prætereundum non est, nempe variorum dierum catalogum ab Antiquitate Ecclesiastica exhiberi, quos inter ἡμέτε κυριακὴ seu Dies Dominica, ἡμέτε γαλιλαϊκὴ seu Dies natiuitatis Christi, ἡμέτε τῶν φῶτων i. e. Dies, quo Christus baptizatus fuit, ἡμέτε ἀναλήψεως, Dies ascensionis, quo Jesus receptus est in caelum, ἡμέτε ἐσθγιώσεως, Dies ultimi iudicis &c. Missis autem aliis de ἡμέτε ἀναλήψεως pauca quædam differenda; quippenoster textur loquatur de ἡμέτε, qua Christus receptus est; ἀρχε ἢ ἡμέτε ἀναλήψεως.

§. V. Monuimus modò, Diem receptionis seu ascensionis Christi in cælos ab antiquitate ecclesiastica appellari ἡμέτε ἀναλήψεως. Nimis absonum non videbitur, si statuamus, veteres Patres, quibus annumerant (* Epiphanium, (** Chryostomum, (***) Theo-

(r) Ambrosius apud Erasim. in Evangel. Luca Cap. I. Bibl. Critic. Tom. 4. pag. 119. Esurt. Edit. (s) Greg. Nyssen. Homil. 7. in Ecclesiast. Tom. I. pag. 439. (*) Epiphani. Hæres. 31. pag. 91. vocat receptionem Christi in caelum, ἐισαγωγὴν εἰς τοὺς ἑσπερας ἀναλήψεως. (***) Apud Chryostomum aliquot existant Homilia eis τὰν ἀναλήψεως ἢ κυριακὴν ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(***). Theophylactum, appellationem hanc ex [r] Luca depromississe. Nos quidem minime fugit, [u] à D. Heinsio aliter τὰς ἡμέρας ἡς ἀναλήψεως exponi; verum nos opponimus ipsi verba (v) Theophylacti, qui per ἡμέρας ἀναλήψεως intelligit ἀσensionem Christi in caelos. Nonne enim satis dilucidè totam hanc rem pertractat dicens: Τί ἐστιν ἕπαρ θηρῶν, ὅτι ἐγένετο ἐς τὴν συμπληρωθεῖσαν τὰς ἡμέρας ἡς ἀναλήψεως αὐτοῦ; τὴν ἔστιν, ὅτι ἐν ἐκείνῃ ὁ κωρῆς, καὶ ἂν ἔδει λοιπὸν τὸ σάββατον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομείναντα πᾶσι ἀναληφθεῖν αὐτὸν, καὶ συνεδρεῖσθαι τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ. Τότε λοιπὸν, ὅτι ἐκείνη ὁ κωρῆς ἔπαρ αὐτοῦ καὶ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἀναλήψεως, κ. λ. i. e. *Quid est, quod dicit,* (scil. Lucas) dum completerentur dies receptionis ejus? *Hoc est, cum instabat tempus, quo, postquam sustinuisset* (scil. Christus Iesus) *salutarem passionem pro nobis, oportebat cum assumi in caelum, & sedere cum Deo & Patre. Tunc igitur, cum appropinquabat tempus passionis ejus, & receptionis ex hoc mundo, &c. &c.* Cum Theophylacto quoque (v) Titi Bostrensis convenit interpretatio. Nec multum juvat Heinsium Hesychius, qui ἀνάλημμα exponit ὑψωμα. Ipsa enim ascensio Christi teste (x) Theophane dicitur ὑψωσις.

§. VI. Sed quo nos abripimur? Velit Heinsius ad castra nostra accedere, nunquam tamen infitias ibit, verbum ἀναλαμβάνειν, [à quo ἀνάληψις descendit] hic in textu nostro usurpari de Christi in caelum receptione s. ascensione. Legimus enim ψ. 2. ἀναλήθη, qui est 3. pers. a. i. pass. dicti verbi ἀναλαμβάνειν. Concludimus igitur cum (y) Grotio, τὸ ἀναλαμβάνειν de Christi in caelum ascensione libenter in [z] sacris literis usurpari. Nec mittendum, suadet idem [a] Grotius paulò post, de [b] Elia dici: ἀνελήθη εἰς τὸν οὐρανόν.

B

§. VII.

(***) Theophylact. in Cap. 9. Luca. pag. 374. infra citat. hinc §. 5. (t) Evang. Luc. IX. 51. (u) Dan. Heins. Exercitat. sacris ad Nov. Test. Lib. III. Cap. VIII. pag. 149. 150. Num. 40. — Num. 50. (v) Theophyl. in Cap. 9. Evang. Luc. p. 374. (vv) Titus Bostrensis exposition. in Cap. 9. Evang. Luc. p. 790. (x) Theophanes Hom. 34. p. 246. ad Joann. 12. 32. (y) Grot. Bibl. Critic. Tom. 4. in Cap. 16. Marci. ψ. 19. (z) Luc. 9. 51. Act. 1. 2. 11. 22. 1. Timoth. 3. 16. (a) Grot. modo citat. loc. Bibl. Critic. (b) 1. Macc. 2. 58.

§. VII. Audiamus [c] Theophanem, quàm præclare is de ἡμέρα ἡαc Ἀναλήθως sentiat: Λαμπρά, inquit, τῶ ὄντι, καὶ ἀθεφανὶς ἡ παῖσα πανήγυρις, αὐτὸ δὲ τῶν ἑορτῶν τὸ κεφάλαιον ὑπέδειξεν ἔχουσα· αὐτὴ γὰρ ἡ τῶν μυστηρίων τῶ Χριστοῦ κενός, αὐτὴ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἡ τελείωσις. Σήμερον ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸν ὑπερφανὸν θάλασον εἰσέρχεται· σήμερον ἡ ἀνάστασις ἔχουσα τῆς λογικῆς φύσεως ἀφελύχεται, καὶ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων γέροντες ἔνοσι. i. e. Clara sanè & insignis hodierna celebritas, atq; adeo ipsam festorum summam dicendi continet argumentum: hoc enim est mysteriorum Christi coronis: hæc salutis nostra perfectio. Hodie humananatura in throno cælesti est collocata: hodie natura rationalis versus inimicitia est diremita, & angelorum hominumq; facta conjunctio. Et idem ibidem paulò post: Σήμερον αἱ νοσθαί δυνάμεις ἐξήλαζον καὶ ἐπαύξισαι ὑγαθαί συντημέναι ἐράσασαι τὴν γῆν. i. e. Hodie virtutes intellectuales festum quasi diem cum stupore agunt, terram cælo conciliatam videntes. Felix itaque ter & amplius hæc dies receptionis Christi in cælos jure meritoque nuncupanda! Latiorrem hæc nullam unquam vidit Ecclesia Christiana, orbem terrarum quamdiu sol lustravit.

§. VIII. Apparet porrò ex Act. 13. quadragesimum à resurrectione diem fuisse tempus illius receptionis, qui numerus dierum frequenter in S. Literis observatur, tum in Mose, Elia, aliisque, tum speciatim in Christo. Luc. 2, 22. Matth. 4, 2. Act. 13. Interroganti autem, quare Servator mundi DIE, non nocte, receptus sit in cælum, respondemus hanc nostram inter alias eâ de re esse conjecturam. Jesus Christus est [d] Mediator Novi Testamenti; quod respectu Veteris Testamenti, ubi profunda quasi noctis imago & umbra, DIES unicuique animadvertenti videtur. Indicat hoc phrasis scripturaria: [e] Nox i. e. tempus Veteris Testamenti processit, dies autem i. e. tempus Novi Testamenti appropinquavit. Huc spectat id, quod legimus apud [f] Cyrillum

(c) Theophan. Homil. 39. in exordio hujus ipsius Homilia. (d) Epist. ad Hebræos Cap. 9, 15. (e) Epist. ad Roman. 13, 12. (f) Cyrill. Alexandr. Lib. 3. de Adoratione p. 84.

illum Alexandr. Νύκτα μὲν ὀνομάζειν ἐδόθη τῇ θεῖα γῆρῃ, τὸν δὲ
 τῆς ἐπιδημίας καλεῖν, καὶ ὃν ἐπὶ τυραννίῃ ἔσπατανα, κατακράτει
 ἢ δὲ τῆς γῆς τῆς ἀγνωσίας ὁ σκότος ἡμέραν δὲ αὐτῆς ἔσωθη
 ἡμῶν ἐπιδημίας τὸν χρονον, καὶ ὃν περὶ τὸ ἴσμεθα τὰς τῆς ἀληθῆς Θεο-
 γνωσίας ἀνάγει εἰς τὸ ἐξήμενοι κατὰ νῦν, καὶ τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον
 τοῖς τῆς καρδίας ὀμμασι βλέποντας. i. c. NOCTEM quidem divina
 Scriptura nominare solet, tempus ante Christi adventum, quo,
 tyrannidem suam adhuc exercente satana, tenebrae ignorantiae ho-
 minibus dominabantur: DIEM vero vice versa, tempus incar-
 nationis Salvatoris nostri, quo illuminari sumus, vere cognitionis
 Dei splendorem in mente recipientes, & iustitiae solem [qui est
 Christus] oculis cordis nostri contemplantis. En Jesus Sol iustitiae
 MANE surrexit ex sepulcro & tanquam Conditor DIEI i. c.
 Novi Testamenti DIE in caelum receptus est. Rationes plures
 alias forsitan verisimiles, cur Christus DIE receptus, nolumus
 jam superaddere. Hac haecenus de vocab. ἡμέρα jam ad verb.
 ἀνελήφθην.

§. IX. Verbum ἀνελήφθην variantes sortitur versiones. Syrus
 interpres; sublatus est: Arabs; descendit in altum se ferens:
 Aethiops; ascendebar: Arias Montanus; receptus est, vulgatus;
 assumptus est. Quantum spectat ad vulgati versionem, ea Erasmo,
 Beza & aliis non satis limitata videtur. Ratio est in promptu:
 nam quia assumptus est, dicitur proprie de eo, qui in consortium
 aliquod adjungitur [id quod Graeci alias exprimere solent per πα-
 ραλαβὴν seu παραλαμβάνειν] malunt Diuini viri illi cum aliis hoc
 loco vertere, ἀνελήφθην [ex ἀνά, quod repetitionem declarat, &
 λαμβάνομαι,] iterum receptus est, vel [ex ἀνά, sursum & λαμβάνο-
 μαι] sursum receptus est. Nec est, quod hic multum dissentia-
 mus. Similem enim emphasin obtinet hoc verbum alibi: ex-
 gr. apud (g) Xenophontem, ubi ἀναλαμβάνειν ὅτι τὴν ἀρμάδαζαν,
 est recipere iterum seu sursum in curruum. Sat clarè Theologi
 τὸ ἀναλαμβάνειν definiunt dicentes: verbum hoc in ascensione
 Christi in caelos proprie sumitur pro translatione substantiae cor-

poræ è loco inferiore ad superiorem, seu à corporam inferiorū viciniam in viciniam corporum superiorum Propriè ergo convenit natura Christi humanæ, divinæ tantum figuratè & metonymicè.

§. X. Nec desunt tamen alii in curiosiori Criticorum turba, qui subtiliores quasdam interpretationes sive potius allusiones conamine, nescio, quo in verbo ἀναλαβῆναι quærere laborant, Trigam modò ex illis eligamus, quæ nec ab omni usu videbitur remota. (I.) Ἀναλαμβάνει est in ling. Græc. comiter & laute tractare, benignò corde & apparatu cœne excipere, & proinde apud Hesychium per δεῖπναιζεν, φιλοφρονεῖσθαι exponitur. Hoc ipso sensu dixit (h) Plutarchus: ποταῖς ἀναλαμβάνει φιλοπρωίας τὸν δῆμον, *populum multis liberalitatibus & largitionibus est amplexa.* Et idem (i) Budeus: τὸν δῆμον ἀναλαμβάνων ἰσαῖ τετι καὶ δῖος i.e. vertit (k) Budeus: epulo & spectaculis populum exceperit. Quam laute autem, quamque comiter Jesus (l) Filius Dei dilectus post tot exantlatos redemptionis labores à Patre cœlesti in cœlis exceptus sit, unusquisque sacrarum literarum, haud planè expers facile conjiciet. Christus enim ipse est, in quo (m) Deus Pater cœlestis placidè acquiescit. (II.) Prætercèd' ἀναλαμβάνειν est vocabulum medicum significans se recreare seu refocillare ex morbò. Idèò legitur apud (n) Galenum: καὶ τὸν ἴκων ἐν ἴτε ἀναλαμβάνων διαγινώσκει φροῖσιτον. i.e. qui recreatur & refocillatur à morbo, seu qui se à morbo recolligit. Eiusdem significationis est idem verbum ἀναλαμβάνειν apud (o) Suidam. Ita & Christus postquam in cœlos receptus fuit, glorificatus in æterna requie corpus suum flagellis, spinis, & crucis tormentis miseris modis percussum recreavit. Recreavit, inquam, à morbis nostris, quos in his terris tulerat. Consule passionale illud Evangelium ab (p) Esaiâ conscriptum, in quo

(h) Plutarchus in Antonio (i) Idem Plutarch. in Casare. (k) Budeus apud H. Stephan. Thesaur. Græc. ling. Tom. II. p. 559. in ἀναλαμβάνων. (l) Evang. Luca 3. 22. (m) Evang. Matth. 3. 17. & idem Cap. 17. 25. (n) Galenus citante H. Steph. Thes. Græc. ling. T. II. p. 559. in ἀναλαμβάνων. (o) Suidas. Tom. I. p. 168. in ἀναλαμβάνων. (p) Esaiâ Cap. LIII, 3. 4. 5.

quo Messias vocatur **DOLORIBUS** affectus, & **MORBO** familia-
ris, imò ferens **MORBOS** nostros, nostrosq; **DOLORES** bajulans;
item à defectionibus nostris **DOLORE** affectus, & ab iniquitati-
bus nostris attritus. Quod si ea sint humanarum rerum vices, ut
non nisi post pugnam rite depugnatam victoria reportetur, &
post depressionem sequatur demum exaltatio, quid miramur, si
humiliationem & abjectissimum Christi statum, in quo morbos
nostros tulit, & dolores nostros bajulavit, mox subsecuta sit recrea-
tio, vel (si mavis) exaltatio, cujus potissimum tres notantur gra-
dus. (1.) Resurrectio à mortuis. (2.) Ascensio in caelos. (3.) Sessio ad
dextram. Nonne oportuit Christum hac pati & ingredi in glori-
am suam? Luc. 24. 26. (III.) Denique ἀναλήθην verti potest re-
ceptus, iterum assumtus est. Hinc, (*) Budaeus inquit, ἀναλα-
βήν dicitur etiam filium abdicatum in domum recipere, id quod
Patres Athenis post emendationem & satisfactionem facere sole-
bant. Sic apud (g) Lucianum exstat: ἌΝΑΛΗΘΗΣ οὖν αὐ-
τοῦ πατρὸς ἐπέστρεψεν, i.e. in domum receptus filius primus abdicatus.
Similiter (r) Demosthenes: Ἐποιστοῦ αὐτὸν πάλιν, καὶ ἀνελ-
βην αὐτὸν, i.e. Filium eum adoptavit, agnitumq; apud se rece-
pit. Idè quoque (s) Stephano ἌΝΑΛΗΘΗΣ πατρὸς ἰδὲν φερέ,
quod agnitio: quum nimirum aliquis penes se puerum adscisce-
bat. Fiat aliquo modò applicatio. Jesus noster, Filius Dei u-
nigenitus in orbem terrarum ad arduum opus redemptionis perfi-
ciendum caelitus è domo Patris sui missus, plurima ob generis hu-
mani lapsum passus fuit, ita, ut quidem ob peccata nostra ipsi im-
putata videretur, quasi à Deo Patre abdicatus & ad tempus dereli-
ctus clamans: (t) *Deus mi! Deus mi! Cur deseruisti me?* verum
in receptione, sive, quum Christus ἀναλήθην αὐτὸν ἰδὲν φέρει, Pater
æternus, eum tanquam filium suum, qui satisfecerat pro mun-
di

(*) Budaeus citante H. Steph. Thef. Graec. ling. T. II. pag. 599. fere
in fine. (g) Lucian. ibid. apud Steph. p. 561. P. (r) Demosthen.
contra Neeram. (s) H. Stephan. Thef. Graec. ling. T. II. p. 561. in
ἀναλήθη, F. (t) Evang. Matth. 27, 46.

di peccatis & iustum λόγον solverat ἀνάθε, i. e. ad se quasi de novo iterum recepit, adoptavit, ut honore & gloria aeternum coronaretur. Ἀναθήσει, i. e. in domum scil. caelestem receptus est Dei filius. Quem enim latet, ἀναθήσει τῷ εἰς τὴν οὐρανὸν, apud (u) Athenæum esse, assumere quendam in edes? Nonne enim tum demum scil. in die Ascensionis in caelos Christus homo, Dei filius à Patre suo domum accersitus & evocatus dicendus, postquam mandatis paternis in his terris rite perfunctus fuerat? Atque hæc hæctenus de tria illa critica, cuius mentionem statim ab initio huius §. romi injecimus.

§. XI. Queritur porro, quare S. Lucas dixerit, ἀναθήσει, non autem ἀνίσκου? Respondet hic (v) Chrysoctomus: Ἐβλεπισται ὅτι, ὅστις, ἀναθήσει, καὶ ἵκαν, ἀνίσκου, [ἀπειδαν] ἐν ὧς ὡδε ἀναθήσει δὲ ἀναθήσει, i. e. Itaq, quum praecepisset, inquit, scil. Lucas, receptus est: non dixit, ascendit: nam adhuc tanquam de homine loquitur. Nihilominus tamen verum est illud Theologorum, videlicet ascensionem seu receptionem in caelos de tota persona divina prædicari: expressis enim verbis in sacro codice relatum legimus: ex. gr. (vv) Ascendit DEUS cum clangore, ἤΕHOVA cum sono buccinae. Item (x) ascendisti in sublime seu caelum, & ex eo Eph. 4. 8. 9. Causa quidem ascensionis Pater Filium assumens certo sub respectu dici potest: ita tamen, ut divina potentia, qua Christus (γ) se ipsum excitaverat, simul (z) ascenderit. Verba Lyrani, quæ apud (aa) Dietericum existant, hic inferi merentur: Receptus est, inquit, Christus 1. à tota SS. Trinitate illam assumptionem faciente: 2. à se ipso, cum corpus glorificatum sit in potestate animæ, cui ad nutum obediat. 3. à nube obsequium ei præstante.

§. XII.

[u] Athen. Lib. 13. [v] D. 7. Chrysoct. Comment. in Nov. Test. ap. Tom. III. Hom. 1. in Act. Apost. Cap. 1. 2. p. 8. C.

[vv] Psalm. 47. 6. [x] Psalm. 98. 19. [γ] Evang. Joan. 10. 18.

[z] Joan. 20. 17. [aa] Jo. Conr. Dieteric. Antiquitat. Biblic. in N. Test. Græc. in Ἀναθησεῖς, pag. 97. A.

§. XII. Quemadmodum igitur Salvator noster receptus est
 ἐπὶ τῆς νεφέλης εἰς τὸν ὕψαν, eodem modo etiam redibit [bb] ἐν
 νεφέλῃ, vel (cc) ἐν νεφέλαις, vel [dd] ἐπὶ τῶν ἱερῶν τῶ ἕγαρέ ἰνδ
 [ee] πρὸ τῶν νεφελῶν τῶ ἕγαρέ. Quin & nos vivi, qui reliqui eri-
 mus, rapiemur simul cum iis (scil. ἀνασῶσι) (ff) ἐν νεφέλαις, in oc-
 cursum Domini in æra: & ita semper cum Domino erimus. Piis-
 simis ergo definamus votis ingemiscentes cum (gg) auctore Apo-
 calypseos: Amen! Veni Domine Jeseu! Tantum etiam de residuo
 membro Disputationis tertix ad ψ. 2. Cap. I. Actor. Apostolic.
 vid. §. Premon. Disput. III. p. 3.

(bb) Luc. 21, 27. (cc) Marc. 13, 26. (dd) Matth. 24, 30. & 26, 64.
 (ee) Marc. 14, 26. & Apoc. 1, 7. (ff) 1. Epist. ad Thessal. Cap.
 4, 17. (gg) Apoc. Cap. 22, 20.

Finis Disputationis Quarta.

M. Θ. Δ.

J. C. BRAMERUS.

per Anagramma purum

MUSA CREBRI.

Pandite, vos Heliconæ Deæ, cantusque movete,
 BRAMERI laudes ut celebrare queam!
 Musa monet, crebri studii, curæ atque laboris
 Ut memores simus: Musa filere vetat.

Tu, BRAMERE, igitur crebro cantabere nobis,
 Cùm crebra exiftas sedulitatis homo.

Creber, non rarus, voluisti scripta Sophorum;

Hæc tua testatur charta laboris opus,

Perge, tuum pectus crebris decorare Camænis;

Sic eris Aonii gloria crebra chori.

Crebrescent optatæ auræ, portusque patescant

Fortunæ; & tandem præmia crebra feres.

In Nobilissimo nec non Doctissimo DN. RESPONDENTI
 gratulatur

P R Æ S E S

J. C. S.

(O)

Pulpita dum scandis nostri præclara roseti,
Quis Te non dicet rem facere eximiam?
Laudat opus Pallas, decantat Apollo labores,
Laudes illa amplas, hic Tibi carmina habet:
Propterea felix ceptum ne desine cursum,
Sed Parnassiacas impiger ito vias;
Multos sic Patriæ fructus, sic gaudia Patri,
Certe sic paries commoda multa Tibi.

ita gratulans accinit

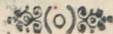
J. C. LEUTHAUSIUS,
SS. Th. Stud.

Quaris jam famam Doctis extendere factis,
BRAMERE, hinc surgit gloria, lausq; Tibi
Docto signa choro jam qua proponis acuta,
Sunt mentis, gaudet, Musa & Apollo favent.
Perge, pio populo, Patri Patriæq; placebis,
Et Tualaus crescet, crescet honorq; Tuus.
Hastiacæ gentis, qui gloria magna futurus,
Vitam virtutis vive; vigeq; vale.

Hæc pauca in honorem Doctissimi &
Præstantissimi Dn. Respond. Amici
sui integerrimi apponcbat lubens
& merito

J. C. Ambroßter
Phil. Stud.

Jē 2511

ULB Halle 3
002 379 813

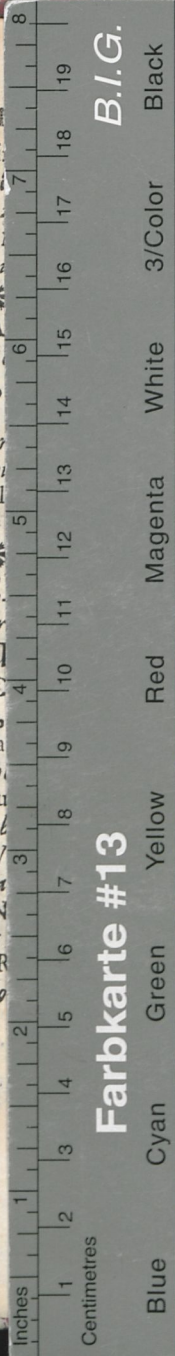

7200

VD17 VD18

B.I.G.

Farbkarte #13

DISPUTATIO QUARTA,
 QU A
 ACTA
 S. APOSTOLORVM
 EX SCRIPTORIBUS ANTIQUIS,
 SACRO-PROFANIS, MAXIME EX PA-
 TRIBUS ECCLESIASTICIS ET AUCTORIBUS
 CLASSICIS GRÆCO-ROMANIS
 ILLUSTRATA,

JOAN. CASP. SANTOROCCHUS,
 Profess. Ordin. Antiquit. Græco-Romanarum,
 & Pädagogearcha,

P R Æ S E S,
 ET

JOAN. CHRISTOPHORUS Bramer/
 Haffo-Treyfanus,

R E S P O N D E N S,

Publicæ Dnm. Committ. disquisitioni h. l. f.
 ad diem 4. Febr. MDCCXIII.
subjiciunt.

MARBURGI CATTORUM,
 Typis JOANNIS KURSNERI, Acad. Typogr.

